

Itämeren turvallisuus – pelin säännöt uusiksi

Pauli Järvenpää

Tiedemiehet puhuvat paradigman muutoksesta. Yhtäkkiä syntyy uusi mullistava tapa tulkita maailmaa, eivätkä vanhat selitysmallit enää pidäkään kutiaan.

Jotakin tällaista on juuri nyt meneillään Itämeren alueella. Ennen niin rauhallinen maankolkka, melkeinpä turvallisuuspoliittinen idylli, on järkkymässä, ja alueella ihmetellään, miten tässä nyt näin pääsi käymään.

Tapahtumat alkoivat Krimiltä. Venäjä rikkoi räikeästi pelin sääntöjä – valtioiden alueellista koskemattomuutta ja itsenäisen valtion suvereniteettia - aina YK:n peruskirjasta Helsingin 1975 sopimukseen, ja yhtäkkiä paradigman muutos oli tosiasia.

Kaiken taustalla oli Ukrainan poliittinen tilanne. Maan sisäisen kriisin kärjistyessä viime syksynä ja alkutalvesta Venäjä valitsi selkeästi puolensa. Se tuki presidentti Viktor Janukovytsia ja

hänzen ympärilleen linnoittautunutta oligarkkiryhmää, kun kansan riveistä voimansa ammentanut vallakumous pyyhkäisi nämä miehet vallasta.

Venäjä toimi nopeasti ja päättäväisesti. Sotshin olympiatuli oli häthätää ehtinyt sammua, kun koko muun maailman ällistellessä presidentti Vladimir Putin liitti Krimin Venäjään ja jatkoi Ukrainan painostusta. Venäjä asetti koko Läntisen sotilaspiirinsä joukot hälytystilaan ja sen taistelukoneet lensivät aggressiivisia lentoja Ukrainan, Puolan ja Baltian maiden rajojen läheisyydessä. Lisäksi sen joukot kävivät hyökkäyksellisiä sotaharjoituksia Ukrainan rajojen tuntumassa.

Käsitteestä ”pienet vihreät miehet” tuli uusi lisä sotilasslangiin. Kansainvälisistä uutiskuvista oli pääteltävissä, että Krimin valtauksen osallistuneet joukot olivat sonnustautuneet tyypillisiin erikoisjoukkojen tamineisiin aina vihreänkirjavia maastopukuja, luotiliivejä ja taittuvaperäisiä rynnäkkökivääreitä myöten. Heillä ei ollut asuissaan minkäänlaisia kansallisia – tai yksikkötunnuksia, eivätkä he antautuneet keskustelemaan kenenkään kanssa.

Aluksi Venäjä kiisti näiden joukkojen olevan venäläisiä, mutta sittemmin presidentti Putin ilmoitti heidän olleen Venäjän erikoisjoukkoja ja jopa jakoi televisioidussa tilaisuudessa heille kunniamerkkejä.

Revisionistinen, kansalliskiihkoinen Venäjä ja puheet historiallisesti sille kuuluvista alueista saivat selkäpiin karmimaan – eikö enää todellakaan muisteta mitä tuhoa ja kärsimystä äärinationalistiset ja rasistiset äänenpainot ovat maailmanhistoriassa tuottaneet?

Presidentti Putinin kansansuosio nousi kohisten, kun hän sekoitti puheissaan kansallisia ja uskonnollisia ideologioita ja historiallisia myyttejä. Tällaiset puheet eivät ole uhka vain Venäjän naapureille, vaan myös koko EU:lle ja Natolle ja sitä kautta koko liberaalille ja demokraattiselle länsimaiselle yhteisölle.

Itämeren Nato-maat ovatkin ottaneet venäläisten puheet tosissaan, ja vastatoimiin on ryhdytty. Baltian ilmatilaa valvovien lentokoneiden lukumäärää on lisätty, pienehköjä ylimääräisiä sotaharjoituksia on alueella järjestetty ja Yhdysvallat on lähettänyt vähäisen määrän erikoisjoukkojaan Baltian maihin ja Puolaan.

Syyskuun alussa Walesissa järjestetty Naton huippukokous siunasi nämä toimet, ja samalla Nato ilmoitti harkitsevansa aseiden ja erilaisten puolustustarvikkeiden ennakkovarastointia Baltian maihin ja Puolaan. Sotaharjoituksia tullaan myös lisäämään. Näin osoitetaan tukea Baltian maille ja nostetaan niitä vastaan mahdollisesti kohdistettavan voimankäytön kynnyistä.

Pelin sääntöjen muutos heijastuu Baltian lisäksi koko Pohjolaan, myös Naton ulkopuolisiin Suomeen ja Ruotsiin. Molemmissa maissa keskustellaan puolustukseen suunnattavien reseurssien lisäämisestä sekä mietitään valmiuksien kohentamista uudessa tilanteessa. Talouden puolella pakotteet ja vastapakotteet näyttävät seuraavan toisiaan.

Itämeren alueen, Mare Nostrumin, idylli on särkynyt, haluamme me sitä tai emme.

Pauli Järvenpää
suurlähettiläs (ent.)
vanhempi tutkija, International Center for Defense Studies (ICDS)

Aiemmin sarjassa julkaistut kirjoitukset löydät [täältä](#).